

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (piąta izba)

z dnia 24 listopada 2016 r.*

Uchybienie zobowiązaniom państwa członkowskiego — Dyrektywa 2009/147/WE — Ochrona dzikiego ptactwa — Obszary specjalnej ochrony — Dyrektywa 85/337/EWG — Ocena skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko naturalne — Dyrektywa 92/43/EWG — Ochrona siedlisk przyrodniczych

W sprawie C-461/14

mającej za przedmiot skargę o stwierdzenie, na podstawie art. 258 TFUE, uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego, wniesioną w dniu 7 października 2014 r.,

Komisja Europejska, reprezentowana przez C. Hermesa, E. Sanfrutos Cano, D. Lomę-Osoria Lerene oraz G. Wilmsa, działających w charakterze pełnomocników,

strona skarżąca,

przeciwko

Królestwu Hiszpanii, reprezentowanemu przez A. Gavelę Llopis, działającą w charakterze pełnomocnika,

strona pozwana,

TRYBUNAŁ (piąta izba),

w składzie: J.L. da Cruz Vilaça, prezes izby, M. Berger, A. Borg Barthet (sprawozdawca), E. Levits i F. Biltgen, sędziowie,

rzecznik generalny: N. Wahl,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 23 lutego 2016 r.,

wydaje następujący

* Język postępowania: hiszpański.

Wyrok

- 1 W swojej skardze Komisja Europejska wnosi do Trybunału o stwierdzenie, że nie przyjmując odpowiednich środków w celu uniknięcia na obszarze specjalnej ochrony (zwanym dalej „OSO”) „Campiñas de Sevilla” pogorszenia stanu siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk gatunków, jak również niepokojenia gatunków, dla których obszar ten został wyznaczony, Królestwo Hiszpanii uchybiło zobowiązaniom, które na nim ciążyą na mocy art. 3 dyrektywy Rady 85/337/EWG z dnia 27 czerwca 1985 r. w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko naturalne (Dz.U. 1985, L 175, s. 40 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 15, t. 1, s. 248), zmienionej dyrektywą Rady 97/11/WE z dnia 3 marca 1997 r. (Dz.U. 1997, L 73, s. 5 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 15, t. 3, s. 151) (zwanej dalej „dyrektywą 85/337”), art. 4 ust. 4 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (Dz.U. 2009, L 20, s. 7, zwanej dalej „dyrektywą ptasią”) i art. 6 ust. 2 dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (Dz.U. 1992, L 206, s. 7 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 15, t. 2, s. 102, zwanej dalej „dyrektywą siedliskową”).

Ramy prawne

Dyrektywa 85/337

- 2 Zgodnie z art. 2 ust. 1 dyrektywy 85/337 państwa członkowskie przyjmują wszystkie niezbędne środki, aby zapewnić, że przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko naturalne między innymi z powodu ich charakteru, rozmiarów lub lokalizacji podlegają ocenie w odniesieniu do ich skutków przed udzieleniem zezwolenia. Przedsięwzięcia te są określone w art. 4 tej dyrektywy.

- 3 Artykuł 3 rzeczonyj dyrektywy stanowi:

„Ocena wpływu na środowisko określa, opisuje i ocenia we właściwy sposób dla każdego indywidualnego przypadku i zgodnie z art. 4–11 bezpośrednie i pośrednie skutki przedsięwzięcia dla następujących elementów:

- istot ludzkich, fauny i flory;
- gleby, wody, powietrza, klimatu i krajobrazu;
- dóbr materialnych i dziedzictwa kultury;
- oddziaływania między elementami wymienionymi w tiret pierwszym, drugim i trzecim”.

- 4 Zgodnie z art. 4 tej dyrektywy:

„1. [...] Przedsięwzięcia zaliczone do kategorii wymienionych w załączniku I podlegają ocenie zgodnie z art. 5–10.

2. [...] [W odniesieniu do] przedsięwzię[ć] wymienion[ych] w załączniku II, państwa członkowskie określają za pomocą:

- a) badania indywidualnego,

lub

b) progów lub kryteriów ustalonych przez państwo członkowskie,
czy przedsięwzięcie podlega ocenie zgodnie z art. 5–10.

Państwa członkowskie mogą postanowić o stosowaniu obydwu procedur określonych w lit. a) i b).

3. Podczas przeprowadzania badania indywidualnego lub ustalania progów bądź kryteriów do celów ust. 2 należy uwzględnić odpowiednie kryteria selekcji wymienione w załączniku III.

[...]”.

- 5 Załącznik I do dyrektywy 85/337 zawiera listę przedsięwzięć podlegających przepisom art. 4 ust. 1 tej dyrektywy. Punkt 7 lit. a) i b) tego załącznika wymienia „[b]udow[ę] dalekobieżnych linii ruchu kolejowego i portów lotniczych z głównym pasem startowym o długości 2100 m lub więcej” oraz „[b]udow[ę] autostrad i dróg szybkiego ruchu”.
- 6 Punkt 2 załącznika III do rzeczony dyrektywy, zatytułowany „Lokalizacja przedsięwzięć”, stanowi w odniesieniu do kryteriów selekcji wskazanych w art. 4 ust. 3 tej dyrektywy:

„Środowiskowa wrażliwość obszarów geograficznych, które mogą być dotknięte skutkami spowodowanymi przez przedsięwzięcia, musi być rozpatrywana z uwzględnieniem w szczególności:

- dotychczasowego przeznaczenia gruntów;
- względnej obfitości, jakości i zdolności do odtwarzania zasobów naturalnych na danym obszarze;
- zdolności absorpcji środowiska naturalnego, ze zwróceniem szczególnej uwagi na:
 - a) tereny podmokłe;

[...]

- d) rezerваты naturalne i parki;
- e) obszary sklasyfikowane lub chronione przez ustawodawstwo państw członkowskich; specjalne strefy chronione wyznaczone przez państwa członkowskie zgodnie z [dyrektywą Rady 79/409/EWG z dnia 2 kwietnia 1979 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (Dz.U. 1979, L 103, s. 1 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 15, t. 1, s. 98) i dyrektywą siedliskową];

[...]”.

Dyrektywa ptasia

- 7 Dyrektywa 79/409 została kilkakrotnie znacząco zmieniona. W związku z tym celem zapewnienia jasności i zrozumiałości dokonano ujednolicenia tej dyrektywy dyrektywą ptasią.
- 8 Zgodnie ze swym art. 1 dyrektywa ptasia odnosi się do ochrony wszystkich gatunków ptactwa występujących naturalnie w stanie dzikim na europejskim terytorium państw członkowskich, do którego stosuje się traktat FUE. Ma ona na celu ochronę tych gatunków, gospodarowanie nimi oraz ich kontrolę i ustanawia reguły ich eksploatacji.

9 Artykuł 4 rzeczonyj dyrektywy stanowi:

„1. Gatunki wymienione w załączniku I podlegają specjalnym środkom ochrony dotyczącym ich naturalnego siedliska w celu zapewnienia im przetrwania oraz reprodukcji na obszarze ich występowania.

W związku z powyższym uwzględnia się:

- a) gatunki zagrożone wyginięciem;
- b) gatunki podatne na szczególne zmiany w ich naturalnym siedlisku;
- c) gatunki uznane za rzadkie z uwagi na niewielkie populacje lub ograniczone lokalne występowanie;
- d) inne gatunki wymagające szczególnej uwagi ze względu na specyficzny charakter ich naturalnego siedliska.

Tendencje i wahania w poziomach populacji są uwzględniane przy dokonywaniu oceny.

Państwa członkowskie dokonują klasyfikacji przede wszystkim najbardziej odpowiednich obszarów pod względem liczby i powierzchni jako obszarów specjalnej ochrony dla zachowania tych gatunków, z uwzględnieniem wymogów ich ochrony w ramach morskiego i lądowego obszaru geograficznego, do którego niniejsza dyrektywa ma zastosowanie [państwa członkowskie klasyfikują jako obszary specjalnej ochrony w szczególności obszary najbardziej odpowiednie, pod względem liczby i powierzchni, dla zachowania tych gatunków na morskich i lądowych obszarach geograficznych, do których niniejsza dyrektywa ma zastosowanie].

2. Państwa członkowskie podejmują podobne środki w odniesieniu do regularnie występujących gatunków wędrownych niewymienionych w załączniku I, mając na uwadze potrzebę ich ochrony w ramach morskiego i lądowego obszaru geograficznego, do którego niniejsza dyrektywa ma zastosowanie, w odniesieniu do obszarów ich wylęgu, pierzenia i zimowania oraz miejsc postoju wzdłuż ich tras migracji. W tym celu państwa członkowskie zwracają szczególną uwagę na ochronę terenów podmokłych, w szczególności tych o znaczeniu międzynarodowym.

[...]

4. W odniesieniu do obszarów ochrony, określonych w ust. 1 i 2, państwa członkowskie podejmują właściwe kroki w celu uniknięcia powstawania zanieczyszczenia lub pogorszenia warunków naturalnych siedlisk lub jakichkolwiek zakłóceń wpływających na ptactwo, o ile mają one znaczenie w odniesieniu do celów niniejszego artykułu. Państwa członkowskie dążą również do uniknięcia powstawania zanieczyszczenia lub pogorszenia warunków naturalnych siedlisk poza tymi obszarami ochrony”.

10 Jednym z wielu gatunków wymienionych w załączniku I do dyrektywy ptasiej jest *Otis tarda* (drop wielki).

Dyrektywa siedliskowa

11 Zgodnie ze swym art. 2 ust. 1 dyrektywa siedliskowa ma na celu przyczynienie się do zapewnienia różnorodności biologicznej poprzez ochronę siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory na europejskim terytorium państw członkowskich, do którego stosuje się traktat.

12 Artykuł 6 ust. 1–3 tej dyrektywy stanowi:

„1. Dla specjalnych obszarów ochrony państwa członkowskie tworzą konieczne środki ochronne obejmujące, jeśli zaistnieje taka potrzeba, odpowiednie plany zagospodarowania opracowane specjalnie dla tych terenów bądź zintegrowane z innymi planami rozwoju oraz odpowiednie środki ustawowe, administracyjne lub umowne, odpowiadające ekologicznym wymaganiom typów siedlisk przyrodniczych, wymienionych w załączniku I, lub gatunków, wymienionych w załączniku II, żyjących na tych terenach.

2. Państwa członkowskie podejmują odpowiednie działania w celu uniknięcia na specjalnych obszarach ochrony pogorszenia stanu siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, jak również w celu uniknięcia niepokojenia gatunków, dla których zostały wyznaczone takie obszary, o ile to niepokojenie może mieć znaczenie w stosunku do celów niniejszej dyrektywy.

3. Każdy plan lub przedsięwzięcie, które nie jest bezpośrednio związane lub konieczne do zagospodarowania terenu, ale które może na nie w istotny sposób oddziaływać, zarówno oddzielnie, jak i w połączeniu z innymi planami lub przedsięwzięciami, podlega odpowiedniej ocenie jego skutków dla danego terenu z punktu widzenia założeń jego ochrony. W świetle wniosków wynikających z tej oceny oraz bez uszczerbku dla przepisów ust. 4 właściwe władze krajowe wyrażają zgodę na ten plan lub [to] przedsięwzięcie dopiero po upewnieniu się, że nie wpłynie on niekorzystnie na dany teren oraz, w stosownych przypadkach, po uzyskaniu opinii całego społeczeństwa”.

13 Zgodnie z art. 7 wspomnianej dyrektywy:

„Obowiązki wynikające z art. 6 ust. 2, 3 i 4 niniejszej dyrektywy zastępują wszelkie obowiązki wynikające z art. 4 ust. 4 zdanie pierwsze dyrektywy 79/409/EWG w odniesieniu do obszarów sklasyfikowanych zgodnie z art. 4 ust. 1 tej dyrektywy lub uznanych w podobny sposób na mocy art. 4 ust. 2, poczynając od daty wykonania niniejszej dyrektywy albo od daty klasyfikacji lub uznania przez państwo członkowskie na mocy dyrektywy 79/409/EWG, gdy ta ostatnia data jest późniejsza”.

Okoliczności powstania sporu i postępowanie poprzedzające wniesienie skargi

14 W następstwie wniesienia do Komisji w lutym 2010 r. skargi dotyczącej projektu budowy nowej linii kolei dużych prędkości pomiędzy Sewillą (Hiszpania) a Almerią (Hiszpania) na odcinkach „Marchena-Osuna I”, „Marchena-Osuna II” i „Variante de Osuna” w dniu 17 czerwca 2011 r. Komisja skierowała do Królestwa Hiszpanii wezwanie do usunięcia uchybienia, w którym podniosła, że wspomniane państwo członkowskie uchybiło zobowiązaniom ciążącym na nim na mocy art. 3 dyrektywy 85/337, art. 4 ust. 4 dyrektywy ptasiej i art. 6 ust. 2 dyrektywy siedliskowej. Do skargi dołączone zostało sprawozdanie dotyczące potencjalnego wpływu robót nad andaluzyjską trasą kolejową wschód–zachód, gdy przechodzi ona przez OSO „Campiñas de Sevilla”.

15 Ogólnie rzecz biorąc, projekt przewiduje po pierwsze roboty dotyczące infrastruktury służące polepszeniu i dostosowaniu istniejącej linii kolejowej, a po drugie dodatkowe roboty instalacyjne konieczne dla celów wykonania i eksploatacji nowej platformy kolejowej.

16 Jeśli chodzi o część projektu dotyczącą polepszenia i dostosowania istniejącej linii kolejowej, ocenę oddziaływania na środowisko przedstawiono do konsultacji społecznych w dniu 4 lipca 2006 r. Decyzją z dnia 26 listopada 2006 r. oświadczenie w sprawie oddziaływania na środowisko zostało przyjęte zgodnie z tą oceną. Roboty dotyczące infrastruktury rozpoczęły się w dniu 4 grudnia 2007 r. i zostały przerwane w 2009 r. Stosownie do wspomnianego projektu trasa linii kolejowej przebiega przez obszar przyrodniczy sklasyfikowany przez władze hiszpańskie w dniu 29 lipca 2008 r. jako OSO ptaków. Uznanie tego obszaru za OSO nastąpiło po zatwierdzeniu omawianego przedsięwzięcia i po przyjęciu przez władze hiszpańskie oświadczenia w sprawie jego oddziaływania na środowisko. Tymczasem ów

obszar był już ujęty od 1998 r. pod pozycją 238 inwentarza obszarów stanowiących ważne ostoje ptactwa w Europie, mianowicie *Inventory of Important Bird Areas in the European Community* (zwanego dalej „IBA 98”).

- 17 W dniu 20 lipca 2011 r. Królestwo Hiszpanii wystąpiło do Komisji z wnioskiem o wydłużeniu terminu na udzielenie odpowiedzi, który Komisja uwzględniła.
- 18 W dniu 20 września 2011 r. Królestwo Hiszpanii odpowiedziało na wezwanie do usunięcia uchybienia.
- 19 Pismem z dnia 20 czerwca 2013 r. Komisja wystosowała uzasadnioną opinię, w której zarzuciła Królestwu Hiszpanii uchybienie zobowiązaniom spoczywającym na nim na mocy art. 3 dyrektywy 85/337, art. 4 ust. 4 dyrektywy ptasiej i art. 6 ust. 2 dyrektywy siedliskowej.
- 20 W dniu 21 sierpnia 2013 r. Królestwo Hiszpanii wystosowało odpowiedź na tę uzasadnioną opinię i załączyło do swojego pisma sprawozdanie zatytułowane „Análisis de la afección del Eje Ferroviario Transversal a la avifauna de la ZEPA Campiñas de Sevilla” (analiza wpływu trasy kolejowej wschód–zachód na ptactwo w OSO „Campiñas de Sevilla”), opracowane w lipcu 2013 r. przez agencję ds. środowiska naturalnego i zasobów wodnych przy Consejería de Agricultura, Pesca y Medio Ambiente de la Junta de Andalucía (regionalnym ministerstwie rolnictwa, rybołówstwa i środowiska naturalnego rządu regionalnego Andaluzji, Hiszpania).
- 21 Uznawszy, że działania podjęte przez Królestwo Hiszpanii były niezadowalające, Komisja postanowiła wnieść niniejszą skargę.

W przedmiocie dopuszczalności skargi

Argumentacja stron

- 22 Królestwo Hiszpanii kwestionuje dopuszczalność skargi na tej podstawie, że wniosek opiera się na innym zarzucie niż zarzut podniesiony w postępowaniu poprzedzającym wniesienie skargi.
- 23 To państwo członkowskie podnosi w tym względzie, że w toku postępowania poprzedzającego wniesienie skargi przedmiot sporu ograniczał się wyraźnie do odcinków linii kolejowej „Marchena-Osuna I” i „Marchena-Osuna II”. Tymczasem w skardze Komisja zarzuciła też Królestwu Hiszpanii naruszenie wymogów dyrektywy 85/337 w odniesieniu do odcinka „Variante de Osuna” o długości 3 km, rozszerzając zatem przedmiot sporu.
- 24 Komisja przypomina, że postępowanie w sprawie naruszenia zostało wszczęte w następstwie skargi dotyczącej projektu nowej linii kolei dużych prędkości pomiędzy Sewillą a Almerią na odcinkach „Marchena-Osuna I”, „Marchena-Osuna II” i „Variante de Osuna”. W konsekwencji wprawdzie okoliczności faktyczne składające się na uchybienie, do których postępowanie odnosi się wyraźnie, dotyczą odcinków „Marchena-Osuna I” i „Marchena-Osuna II”, właściwe jest jednak odwołanie się do szerszego kontekstu, w który wpisuje się ów projekt.

Ocena Trybunału

- 25 Należy przede wszystkim stwierdzić, że w niniejszej sprawie nie jest kwestionowana prawidłowość uzasadnionej opinii i poprzedzającego ją postępowania. Królestwo Hiszpanii podnosi jednak, że zarzut sformułowany w skardze różni się od zarzutu zawartego w wezwaniu do usunięcia uchybienia i w uzasadnionej opinii.

- 26 Należy przypomnieć w tym względzie, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem wezwanie do usunięcia uchybienia skierowane przez Komisję do odnośnego państwa członkowskiego oraz uzasadniona opinia wydana przez Komisję wyznaczają przedmiot sporu, który nie może być od tego momentu rozszerzony. Możliwość przedstawienia przez zainteresowane państwo członkowskie uwag, nawet jeśli nie zdecyduje się ono z niej skorzystać, stanowi bowiem istotną gwarancję wymaganą przez traktat, której poszanowanie jest istotnym wymogiem proceduralnym decydującym o prawidłowości postępowania o stwierdzenie uchybienia zobowiązaniom przez państwo członkowskie. W związku z tym uzasadniona opinia oraz skarga Komisji muszą opierać się na tych samych zarzutach co wezwanie do usunięcia uchybienia rozpoczynające postępowanie poprzedzające wniesienie skargi (wyrok z dnia 3 września 2014 r., Komisja/Hiszpania, C-127/12, niepublikowany, EU:C:2014:2130, pkt 23 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 27 Niemniej jednak Komisja może, po wystosowaniu wezwania do usunięcia uchybienia, doprecyzować swe zarzuty, o ile ich przedmiot pozostaje w istocie ten sam (wyrok z dnia 3 września 2014 r., Komisja/Hiszpania, C-127/12, niepublikowany, EU:C:2014:2130, pkt 24).
- 28 W niniejszej sprawie należy zauważyć, że przedmiot sporu określony w toku postępowania poprzedzającego wniesienie skargi został rozszerzony lub zmieniony.
- 29 Należy bowiem stwierdzić, że odcinek „Variante de Osuna” nie został zbadany w ramach postępowania poprzedzającego wniesienie skargi, w związku z czym skargę należy uznać za niedopuszczalną w zakresie, w jakim dotyczy ona tego odcinka.

W przedmiocie uchybienia

W przedmiocie zarzutu pierwszego, dotyczącego naruszenia art. 3 dyrektywy 85/337

Argumentacja stron

- 30 Komisja wyjaśnia przede wszystkim, że nie przeczy temu, iż ocena oddziaływania na środowisko została przeprowadzona w odniesieniu do całego rozpatrywanego projektu, i nie twierdzi też, że ów projekt został podzielony na szereg odcinków, aby wyłączyć go z oceny skutków kumulatywnych wywieranych przez nie na środowisko. Jej zarzut pierwszy dotyczy zatem faktu, iż ocena oddziaływania na środowisko, której dokonano, nie spełnia wymogów art. 3 dyrektywy 85/337.
- 31 Komisja zarzuca Królestwu Hiszpanii uchybienie zobowiązaniom wynikającym z art. 3 tej dyrektywy, ponieważ nie określiło ono, ani nie opisało, ani też nie oceniło w odpowiedni sposób wpływu omawianego projektu linii kolei dużych prędkości na środowisko, a konkretnie na ptactwo. Sporna ocena oddziaływania na środowisko nie uwzględnia bowiem faktu, iż linia kolejowa przechodzi przez obszar ekologicznie wrażliwy, którego znaczenie jest uznawane przez środowisko naukowe od 1998 r. i który figuruje w IBA 98.
- 32 Zdaniem Komisji w odnośnym oświadczeniu w sprawie oddziaływania na środowisko nie wspomina się o siedliskach mających kapitalne znaczenie dla życia ptaków, takich jak tereny podmokłe, mianowicie o lagunie Ojuelos. Ponadto gatunki ptaków obecne na omawianym obszarze zostały po prostu wymienione i nie dokonano w żadnym razie jakiegokolwiek oceny wpływu projektu na gatunki objęte jego oddziaływaniem. Poza tym we wnioskach z przeprowadzonej oceny oddziaływania na środowisko ograniczono się do zasygnalizowania dwóch ogólnych środków ochrony, mianowicie przerwania prac w okresach reprodukcji i chowu potomstwa oraz konieczności podjęcia działań w celu zapobieżenia ryzyku porażenia ptaków prądem.

- 33 Komisja podkreśla też, że omawiany projekt będzie w dalszym ciągu oddziaływał na ptaki nawet po zakończeniu prac. Funkcjonowanie linii kolei dużych prędkości będzie ewidentnie wywierało wpływ na życie ptaków, wywołując takie skutki jak hałas, ryzyko kolizji czy też ryzyko porażenia prądem, które nie zostały zbadane w ramach oceny oddziaływania na środowisko przeprowadzonej przez władze hiszpańskie. Komisja podnosi w swej replice, że ponieważ ostatecznym celem projektu jest wybudowanie i uruchomienie nowej linii kolei dużych prędkości, etap eksploatacji tej linii winien być zostać uwzględniony w ramach początkowej oceny oddziaływania, aby uniknąć tego, że rozbiście projektu doprowadzi do braku spójności w ramach zamierzonej całościowej ochrony środowiska.
- 34 Ze względu na brak odpowiedniej oceny oddziaływania omawianego projektu na środowisko władze hiszpańskie uchybiły również ciążącemu na nich obowiązkowi poinformowania opinii publicznej o możliwym wpływie tego przedsięwzięcia na odnośny teren przed wydaniem decyzji dotyczącej wniosku o rozpoczęcie realizacji tego projektu.
- 35 Komisja uważa, że fakt, iż projektowana linia kolei dużych prędkości ma przebiegać równolegle do zwykłej linii kolejowej, nie prowadzi do ograniczenia szkodliwego wpływu na ptaki. Linia kolei dużych prędkości wywołuje bowiem skutki, które są bardziej intensywne i bardziej inwazyjne w porównaniu ze skutkami mogącymi zaistnieć w przypadku zwykłej linii kolejowej; skutki te nie zostały prawidłowo ocenione nie tylko w odniesieniu do niezbędnych robót i instalacji, ale również w odniesieniu do późniejszej eksploatacji linii kolei dużych prędkości.
- 36 Komisja podnosi, że dyrektywa 85/337 przypisuje szczególne znaczenie ocenie możliwego wpływu projektu, jeśli ma on być wdrożony na obszarach mających znaczenie ekologiczne, w szczególności na podstawie pkt 2 załącznika III do rzeczony dyrektywy, zatytułowanego „Lokalizacja przedsięwzięć”, który wspomina w odniesieniu do kryteriów wskazanych w art. 4 ust. 3 rzeczony dyrektywy o zwróceniu szczególnej uwagi na tereny podmokłe.
- 37 Ponadto Komisja uważa, że podjęte przez Królestwo Hiszpanii zobowiązanie do dokonania dodatkowej oceny oddziaływania na środowisko stanowi potwierdzenie tego, że przed zatwierdzeniem projektu nie przeprowadzono odpowiedniej oceny tego oddziaływania.
- 38 Królestwo Hiszpanii kwestionuje zarzucane uchybienie. Po pierwsze twierdzi ono, że nie ma żadnego przepisu prawnego zobowiązującego do wskazania w oświadczeniu w sprawie oddziaływania na środowisko, że teren figuruje w inwentarzu obszarów stanowiących ważne ostoje ptactwa w Europie (zwanym dalej „IBA”). Trybunał uznał bowiem wielokrotnie, iż IBA nie ma w żadnym razie charakteru wiążącego (wyrok z dnia 19 maja 1998 r., Komisja/Niderlandy, C-3/96, EU:C:1998:238, pkt 70). Jedyne znaczenie, jakie przypisuje mu Trybunał, polega na tym, że IBA może zostać wykorzystane przez państwo członkowskie jako punkt odniesienia umożliwiający dokonanie oceny, czy w braku dowodów naukowych owo państwo członkowskie sklasyfikowało jako OSO wystarczającą liczbę i powierzchnię obszarów (wyrok z dnia 28 czerwca 2007 r., Komisja/Hiszpania, C-235/04, EU:C:2007:386, pkt 26, 27).
- 39 Tak więc argument podniesiony przez Komisję jest zupełnie bez znaczenia, gdy chodzi o ocenę istnienia uchybienia art. 3 dyrektywy 85/337 ze względu na fakt, iż ocena oddziaływania na środowisko nie dotyczy bezpośredniego i pośredniego wpływu na środowisko w ogólności i na ptaki w szczególności. Znaczenie ma jedynie okoliczność, że ocena oddziaływania na środowisko wskazuje na faunę objętą oddziaływaniem i pozwala przyjąć odpowiednie środki, aby uniknąć ewentualnego szkodliwego wpływu i aby temu zaradzić. Tymczasem przeprowadzona ocena oddziaływania na środowisko spełnia w zupełności te wymogi, nie wspominając nawet o IBA 98.
- 40 Po drugie, Królestwo Hiszpanii uważa, że istnienie terenów podmokłych lub obszarów uznanych zgodnie z prawem za chronione nie zostało ujęte w załączniku I do dyrektywy 85/337, ale w załączniku III do niej, tak że takie elementy są uznawane przez Unię Europejską za mające znaczenie względne, a nie istotne.

- 41 Po trzecie, jeśli chodzi o argument Komisji dotyczący okoliczności, że linia kolejowa istniejąca równolegle do projektowanej linii kolejowej rodzi bardziej intensywne i bardziej inwazyjne skutki mogące wywołać skutki kumulatywne, które nie zostały oszacowane, Królestwo Hiszpanii uważa, że przeprowadzona ocena oddziaływania na środowisko pozwala uznać, iż owo oddziaływanie zostanie znacznie złagodzone dzięki nowej linii kolejowej wybudowanej równolegle do istniejącej już linii kolejowej i w niewielkiej odległości od niej.
- 42 Po czwarte, Królestwo Hiszpanii uważa, że przeprowadzona ocena oddziaływania na środowisko przewiduje wystarczające środki zapobiegawcze i korygujące, mianowicie przestrzeganie okresów reprodukcji ptactwa stepowego poprzez wstrzymanie robót, stworzenie korytarzy migracyjnych wzdłuż wyznaczonego szlaku kolejowego, po ponownej ocenie tych robót, celem uniknięcia bezpośredniego oddziaływania na gatunki ptactwa, jak również inne środki służące ochronie środowiska atmosferycznego, gleby oraz systemu hydrologicznego, które pomagają też zapobiegać negatywnym skutkom wywieranym na ptactwo.
- 43 Ponadto owe środki zostały rozszerzone w związku z uznaniem za OSO części odnośnego obszaru.
- 44 Po piąte, Królestwo Hiszpanii podkreśla, że omawiana ocena oddziaływania na środowisko odnosi się jedynie do projektu dotyczącego robót polegających na przemieszczaniu gruntu, budowie nasypu oraz wzniesieniu ogroduzenia.
- 45 Poza tym to państwo członkowskie podnosi, że Komisja dokonuje nieobiektywnej wykładni zamiaru przeprowadzenia przez władze hiszpańskie nowej oceny oddziaływania na środowisko, ponieważ przewidziano wyraźnie, iż zostanie wdrożony później inny projekt polegający na przeprowadzeniu robót niezbędnych do uruchomienia linii kolejowej, obejmujący linię wysokiego napięcia, który również zostanie bezwzględnie poddany stosownej ocenie. Komisja nie wykazała w tym względzie, że fakt, iż przewidziano dwa kolejne projekty objęte odpowiednimi ocenami, jest niezgodny z celem i procedurami przewidzianymi w dyrektywie 85/337.
- 46 Królestwo Hiszpanii twierdzi wreszcie, że fakt, iż populacja ptactwa stepowego wzrosła podczas robót i po ich zakończeniu, dowodzi tego, że przeprowadzona ocena jest wystarczająca. Zdaniem wspomnianego państwa członkowskiego środki przyjęte na podstawie przeprowadzonej oceny oddziaływania na środowisko chroniły ptactwo i pozwoliły na realizację ostatecznego celu przewidzianego w omawianych dyrektywach.

Ocena Trybunału

- 47 Na wstępie należy przypomnieć, że zakres obowiązku oceny oddziaływania na środowisko wynika z postanowienia zawartego w art. 3 dyrektywy 85/337, stosownie do którego ocena oddziaływania na środowisko określa, opisuje i ocenia we właściwy sposób dla każdego indywidualnego przypadku i zgodnie z art. 4–11 tej dyrektywy bezpośrednie i pośrednie skutki przedsięwzięcia dla istot ludzkich, fauny i flory, gleby, wód, powietrza, klimatu i krajobrazu, dóbr materialnych i dziedzictwa kultury oraz oddziaływania między tymi elementami (wyrok z dnia 24 listopada 2011 r., Komisja/Hiszpania, C-404/09, EU:C:2011:768, pkt 78).
- 48 Trybunał wskazywał też wielokrotnie, że zakres stosowania dyrektywy 85/337 jest szeroki, a jej cel dalekosiężny (wyrok z dnia 28 lutego 2008 r., Abraham i in., C-2/07, EU:C:2008:133, pkt 42). Ponadto art. 2 ust. 1 dyrektywy 85/337 zobowiązuje państwa członkowskie do poddania ocenie oddziaływania przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko naturalne, w szczególności z powodu ich charakteru, rozmiarów lub lokalizacji. W tym względzie dyrektywa 85/337 odwołuje się do całościowej oceny skutków wywieranych na środowisko naturalne przez przedsięwzięcia lub ich zmianę (wyrok z dnia 28 lutego 2008 r., Abraham i in., C-2/07, EU:C:2008:133, pkt 42).

- 49 W niniejszej sprawie Komisja twierdzi w istocie, że ocena oddziaływania na środowisko przeprowadzona na podstawie dyrektywy 85/337, obejmująca roboty infrastrukturalne konieczne do eksploatacji linii kolei dużych prędkości między Sewillą a Almerią na odcinkach „Marchena-Osuna I” i „Marchena-Osuna II” i uwzględniająca roboty budowlane na torach i szlaku kolejowym, w tym budowę podwyższonego i poszerzonego nasypu, jest nieadekwatna, ponieważ nie wspomina o istnieniu terenu figurującego w IBA 98 i nie uwzględnia faktu, iż sporny projekt przebiega przez teren mający szczególne znaczenie ekologiczne.
- 50 W tym względzie należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem na Komisji spoczywa obowiązek wykazania istnienia zarzucanego uchybienia. To do niej bowiem należy dostarczenie Trybunałowi dowodów koniecznych do zweryfikowania przezeń istnienia tego uchybienia, przy czym Komisja nie może opierać się na jakimkolwiek domniemaniu (wyrok z dnia 20 maja 2010 r., Komisja/Hiszpania, C-308/08, EU:C:2010:281, pkt 23 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 51 W pierwszej kolejności, jeśli chodzi o argument Komisji dotyczący w istocie tego, że przeprowadzona ocena oddziaływania na środowisko powinna była wspomnieć, że teren objęty spornym projektem był obszarem mającym znaczenie dla ptactwa w Europie i że od 1998 r. figurował on w IBA 98, zanim został sklasyfikowany w 2008 r. przez władze hiszpańskie jako OSO, należy zaznaczyć, że Trybunał orzekł, iż wprowadzić ów inwentarz nie jest prawnie wiążący, może on jednak zostać wykorzystany przez Trybunał jako punkt odniesienia umożliwiający dokonanie oceny, czy państwo członkowskie sklasyfikowało jako OSO wystarczającą liczbę i powierzchnię obszarów (zob. podobnie wyrok z dnia 28 czerwca 2007 r., Komisja/Hiszpania, C-235/04, EU:C:2007:386, pkt 26).
- 52 Należy stwierdzić, że IBA 98 jest zaktualizowanym spisem obszarów mających znaczenie dla ochrony ptactwa w Hiszpanii, który – w braku przeciwnych dowodów naukowych – stanowi punkt odniesienia umożliwiający ocenę, czy to państwo członkowskie sklasyfikowało jako OSO obszary wystarczające pod względem liczby i powierzchni, aby zapewnić ochronę wszystkim gatunkom ptaków wymienionym w załączniku I do dyrektywy 79/409, a także gatunkom wędrownym niewymienionym w tym załączniku (zob. podobnie wyroki: z dnia 28 czerwca 2007 r., Komisja/Hiszpania, C-235/04, EU:C:2007:386, pkt 27; z dnia 18 grudnia 2007 r., Komisja/Hiszpania, C-186/06, EU:C:2007:813, pkt 30).
- 53 Należy jednak zauważyć, że żaden przepis dyrektywy 85/337 nie wymaga, by ocena oddziaływania na środowisko wspominała, że teren objęty projektem poddany takiej ocenie figuruje w IBA. W związku z tym należy oddalić ten argument Komisji.
- 54 W drugiej kolejności, co się tyczy argumentu Komisji, że omawiana ocena oddziaływania na środowisko nie określiła, ani nie opisała, ani też nie oceniła w odpowiedni sposób wpływu omawianego projektu na środowisko, a konkretnie na ptactwo, należy zaznaczyć, że z uwagi na brak bardziej dokładnych i szczegółowych wyjaśnień nie można uznać, jak stwierdził w istocie rzecznik generalny w pkt 41 swej opinii, że udowodniono w sposób wymagany prawem, iż miało to miejsce.
- 55 Jeśli chodzi bowiem o wskazanie gatunków ptaków występujących na obszarze objętym omawianym projektem, należy stwierdzić, że pomimo braku odniesienia do IBA 98 omawiana ocena oddziaływania na środowisko wspomina o szczególnym charakterze tego obszaru w odniesieniu do ptactwa, zawiera spis gatunków ptaków wymienionych w załączniku I do dyrektywy ptasiej, występujących na rzeczonym obszarze, w szczególności *Otis tarda*, oraz wskazuje na rodzaj ochrony mający zastosowanie do każdego z nich. Podobnie wspomniana ocena określa pewne środki służące ochronie tych gatunków, takie jak przerwanie prac w okresach reprodukcji i chowu potomstwa czy też zakaz usuwania roślinności w okresie od marca do lipca celem uniknięcia negatywnego wpływu na rozmnażanie. Tymczasem Komisja nie wskazuje powodów, dla których owe środki są niewystarczające, zważywszy na projekt objęty konkretnie omawianą oceną.

- 56 W trzeciej kolejności, jeśli chodzi o argument Komisji, że oświadczenie w sprawie oddziaływania na środowisko nie obejmuje laguny Ojuelos, która położona jest na obszarze sklasyfikowanym później jako OSO, badanie akt sprawy wskazuje, że laguna ta, jak również jej rola i jej znaczenie zostały opisane w omawianej ocenie oddziaływania na środowisko.
- 57 W czwartej kolejności, co się tyczy argumentu Komisji, że omawiany projekt będzie w dalszym ciągu oddziaływał na ptaki nawet po zakończeniu prac, zważywszy, iż funkcjonowanie linii kolei dużych prędkości będzie ewidentnie wywierało wpływ na życie ptaków, wywołując takie skutki jak hałas, ryzyko kolizji czy też ryzyko porażenia prądem, które nie zostały zbadane w ramach oceny oddziaływania na środowisko przeprowadzonej przez władze hiszpańskie, należy stwierdzić, że owa ocena nie określiła w dokładny sposób środków, które należało przyjąć celem uniknięcia wspomnianego ryzyka.
- 58 Należy jednak zauważyć, jak wskazał w istocie rzecznik generalny w pkt 37 i 51 swej opinii, że Komisja podkreśliła w swej uzasadnionej opinii oraz w ramach niniejszego postępowania, iż omawiana ocena oddziaływania na środowisko nie jest sprzeczna z art. 3 dyrektywy 85/337, ponieważ nie odnosi się do całego spornego przedsięwzięcia. Zgodnie z orzecznictwem przytoczonym w pkt 26 niniejszego wyroku zarzut, który Komisja podnosi w tym względzie po raz pierwszy w swej replice, należy uznać za niedopuszczalny.
- 59 W piątej kolejności Komisja podnosi, że w omawianej ocenie oddziaływania na środowisko nie zbadano w sposób wymagany prawem konsekwencji związanych z robotami oraz instalacjami niezbędnymi do budowy linii kolei dużych prędkości, równoległej do istniejącej linii kolejowej, oraz do późniejszej eksploatacji wspomnianej projektowanej linii.
- 60 Należy stwierdzić w tym względzie, że w omawianej ocenie oddziaływania na środowisko wykazano, iż wyznaczony szlak kolejowy biegnący równoległe do istniejącej linii kolejowej był rozwiązaniem najbardziej właściwym z punktu widzenia ochrony środowiska, zaś Komisja, do której zgodnie z orzecznictwem przytoczonym w pkt 50 niniejszego wyroku należy przedstawienie dowodu na zarzucane uchybienie, nie uzasadniła swych twierdzeń, że dwie równoległe biegnące linie kolejowe mogły wywierać pod wieloma względami jeszcze bardziej negatywny wpływ na środowisko.
- 61 Wynika stąd, że zarzut dotyczący naruszenia art. 3 dyrektywy 85/337 należy oddalić.

W przedmiocie zarzutu drugiego, dotyczącego naruszenia art. 4 ust. 4 dyrektywy ptasiej

Argumentacja stron

- 62 W ramach zarzutu drugiego Komisja zarzuca Królestwu Hiszpanii, że z projektu budowy linii kolei dużych prędkości pomiędzy Sewillą a Almerią wynikają szkodliwe konsekwencje dla niektórych gatunków ptactwa wymienionych w załączniku I do dyrektywy ptasiej.
- 63 Komisja twierdzi, że zezwalając na budowę linii kolei dużych prędkości na obszarze wymienionym w IBA 98, Królestwo Hiszpanii uchybiło zobowiązaniom ciążącym na nim na mocy art. 4 ust. 4 dyrektywy ptasiej.
- 64 Komisja uważa, że skoro obszar „Campiñas de Sevilla” został sklasyfikowany jako OSO z opóźnieniem, mianowicie w lipcu 2008 r., władze hiszpańskie winny były – po zakończeniu postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko i pomimo że roboty już się rozpoczęły – przyjąć odpowiednie środki ochrony zgodnie z przepisami art. 4 ust. 4 dyrektywy ptasiej (wyroki: z dnia 20 września 2007 r., Komisja/Włochy, C-388/05, EU:C:2007:533, pkt 18; z dnia 18 grudnia 2007 r., Komisja/Włochy, C-186/06, EU:C:2007:813, pkt 27). Ów obowiązek istnieje aż do wyznaczenia obszaru jako OSO, a zgodnie z orzecznictwem Trybunału należy się z niego wywiązać, zanim zostanie

stwierdzone jakiegokolwiek zmniejszenie populacji ptaków lub zanim zmaterializuje się ryzyko wyginięcia gatunków chronionych (wyrok z dnia 2 sierpnia 1993 r., Komisja/Hiszpania, C-355/90, EU:C:1993:331, pkt 15). W konsekwencji Komisja uważa, że zezwalając na budowę linii kolei dużych prędkości przebiegającej przez teren wymieniony w IBA 98, Królestwo Hiszpanii uchybiło zobowiązaniom ciążącym na nim na mocy art. 4 ust. 4 zdanie pierwsze dyrektywy ptasiej, mianowicie zobowiązaniom polegającym na przyjęciu odpowiednich środków w celu uniknięcia zakazanego negatywnego oddziaływania na obszarach objętych tym projektem, które powinny być zostać sklasyfikowane jako OSO.

- 65 Komisja twierdzi bowiem, że przeprowadzone roboty budowlane zmieniły w istotny sposób stan środowiska na odnośnym obszarze, w szczególności w wyniku budowy podwyższonego nasypu oraz podwójnej bariery bezpieczeństwa. Jej zdaniem owe zmiany mogły utrudnić dostęp ptaków do ich obszarów odpoczynku, żerowania i wylęgu.
- 66 Ponadto Komisja uważa, że przeprowadzona ocena oddziaływania na środowisko okazała się niewystarczająca w zakresie możliwego wpływu omawianego projektu na ptaki występujące na odnośnym obszarze oraz w zakresie środków korygujących i kompensujących, zgodnie z art. 3 dyrektywy 85/337, co doprowadziło do niewłaściwego określenia rodzajów ryzyka wynikających z tego projektu.
- 67 Królestwo Hiszpanii podnosi, że w celu zachowania zgodności z art. 4 ust. 4 dyrektywy ptasiej działanie zgodnie z procedurami przewidzianymi w tej dyrektywie w odniesieniu do obszarów uznanych wyraźnie za OSO nie jest konieczne. Królestwo Hiszpanii uważa wprost przeciwnie, że wystarczy, by państwo członkowskie przyjęło środki służące zabezpieczeniu i ochronie ptactwa, zanim nawet te obszary zostaną sklasyfikowane. Królestwo Hiszpanii twierdzi w tym względzie, że przyjęło odpowiednie środki ochrony, w szczególności ograniczając czas prowadzenia robót polegających na przemieszczaniu gruntu w zależności od okresu reprodukcji ptaków oraz stwarzając korytarze migracyjne wzdłuż wyznaczonego szlaku kolejowego celem uniknięcia bezpośredniego oddziaływania na gatunki ptactwa, a także instalując urządzenia zapobiegające kolizji z ptakami.
- 68 Ponadto to państwo członkowskie uważa, że art. 4 ust. 4 dyrektywy ptasiej nie został naruszony, ponieważ populacja występująca w OSO „Campiñas de Sevilla” nie tylko nie zmniejszyła się, ale wzrosła w latach 2001–2012.

Ocena Trybunału

- 69 Artykuł 4 ust. 4 dyrektywy ptasiej wymaga od państw członkowskich przyjęcia odpowiednich środków w celu uniknięcia na OSO powstawania zanieczyszczeń, pogorszenia stanu siedlisk przyrodniczych lub niepokojenia ptactwa, o ile mają one znaczący wpływ w kontekście celów tego artykułu.
- 70 W tym względzie należy przypomnieć w pierwszej kolejności, że zgodnie z orzecznictwem Trybunału państwa członkowskie są zobowiązane przestrzegać obowiązków, które wynikają z art. 4 ust. 4 zdanie pierwsze dyrektywy ptasiej, nawet jeżeli dane obszary nie zostały sklasyfikowane jako OSO, jeżeli okaże się, że powinny być zostać tak sklasyfikowane (wyroki: z dnia 18 grudnia 2007 r., Komisja/Hiszpania, C-186/06, EU:C:2007:813, pkt 27 i przytoczone tam orzecznictwo; z dnia 14 stycznia 2016 r., Komisja/Bułgaria, C-141/14, EU:C:2016:8, pkt 67).
- 71 Jeśli chodzi natomiast o obszary sklasyfikowane jako OSO, art. 7 dyrektywy siedliskowej przewiduje, że obowiązki wynikające z art. 4 ust. 4 zdanie pierwsze dyrektywy ptasiej zostają zastąpione między innymi obowiązkami wynikającymi z art. 6 ust. 2 dyrektywy siedliskowej począwszy od daty wykonania tej dyrektywy albo od daty klasyfikacji na mocy dyrektywy ptasiej, gdy ta ostatnia data jest późniejsza (wyrok z dnia 18 grudnia 2007 r., Komisja/Hiszpania, C-186/06, EU:C:2007:813, pkt 28 i przytoczone tam orzecznictwo).

- 72 W konsekwencji art. 4 ust. 4 dyrektywy ptasiej stosuje się wyłącznie do sytuacji poprzedzającej sklasyfikowanie obszaru geograficznego zwanego „Campiñas de Sevilla” jako OSO.
- 73 Jak zostało przypomniane w pkt 52 niniejszego wyroku, Trybunał stwierdził w tym względzie, że IBA 98, który jest zaktualizowanym spisem obszarów mających znaczenie dla ochrony ptactwa w Hiszpanii, stanowi – w braku przeciwnych dowodów naukowych – punkt odniesienia umożliwiający ocenę, czy to państwo członkowskie sklasyfikowało jako OSO obszary wystarczające pod względem liczby i powierzchni, aby zapewnić ochronę wszystkim gatunkom ptaków wymienionym w załączniku I do dyrektywy ptasiej, a także gatunkom wędrownym niewymienionym w tym załączniku.
- 74 Tymczasem bezsporne jest, że obszar geograficzny zwany „Campiñas de Sevilla”, który znajduje się w prowincji Sewilla, jest siedliskiem dla gatunków ptaków stepowych wymienionych w załączniku I do dyrektywy ptasiej, w związku z czym ów obszar został wpisany do IBA 98, zanim został sklasyfikowany jako OSO na mocy decyzji z dnia 29 lipca 2008 r.
- 75 Oznacza to więc, że taki obszar, który należało sklasyfikować jako OSO przed dniem 29 lipca 2008 r., był objęty systemem ochrony określonym w art. 4 ust. 4 zdanie pierwsze dyrektywy ptasiej, zgodnie z orzecznictwem przypomnianym w pkt 70 i 71 niniejszego wyroku.
- 76 W drugiej kolejności w celu stwierdzenia uchybienia zobowiązaniom wynikającym z art. 4 ust. 4 zdanie pierwsze dyrektywy ptasiej należy odwołać się *mutatis mutandis* do orzecznictwa Trybunału dotyczącego naruszenia art. 6 ust. 2 dyrektywy siedliskowej, gdyż treść tego ostatniego przepisu odpowiada w znacznej mierze treści art. 4 ust. 4 zdanie pierwsze dyrektywy ptasiej (wyrok z dnia 14 stycznia 2016 r., Komisja/Bułgaria, C-141/14, EU:C:2016:8, pkt 69 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 77 Zgodnie z tym orzecznictwem należy stwierdzić naruszenie wspomnianego przepisu, jeżeli Komisja wykaże istnienie prawdopodobieństwa lub ryzyka, że przedsięwzięcie pogorszy stan siedlisk chronionych gatunków ptaków lub spowoduje istotne niepokojenie tych gatunków (wyrok z dnia 14 stycznia 2016 r., Komisja/Bułgaria, C-141/14, EU:C:2016:8, pkt 70).
- 78 W konsekwencji należy zbadać, czy Komisja wykazała istnienie prawdopodobieństwa lub ryzyka, że omawiany projekt spowoduje na obszarze „Campiñas de Sevilla”, który został sklasyfikowany jako OSO z opóźnieniem, pogorszenie stanu siedlisk i niepokojenie gatunków, o czym mowa w poprzednim punkcie niniejszego wyroku.
- 79 Z akt sprawy wynika, że budowa linii kolei dużych prędkości, która wymaga w szczególności położenia torów i budowy podwyższonego nasypu oraz robót polegających na przemieszczaniu gruntu i która przebiega przez obszar zamieszkiwany przez wiele gatunków określonych w załączniku I do dyrektywy ptasiej, może prowadzić do istotnego niepokojenia chronionych gatunków ptaków oraz do pogorszenia stanu ich siedlisk.
- 80 Jak podnosi Królestwo Hiszpanii, prawdą jest, że to państwo członkowskie przyjęło pewne środki mające na celu zrównoważenie skutków robót budowlanych, takie jak ograniczenie takich robót w okresie reprodukcji ptaków oraz ustanowienie korytarzy migracyjnych wzdłuż linii kolejowej.
- 81 Jednakże, jak wskazał w istocie rzecznik generalny w pkt 75 i 77 swej opinii, owe środki nie wykluczają tego, że nowy nasyp kolejowy, który przechodzi przez obszar stanowiący ważne siedlisko dla niektórych gatunków ptaków, w tym dla *Otis tarda*, może prowadzić do istotnego niepokojenia chronionych gatunków ptaków oraz do pogorszenia stanu ich siedlisk.
- 82 Fakt, iż zdaniem Królestwa Hiszpanii wspomniana populacja ptaków wzrosła, nie podważa tego rozumowania.

- 83 Należy bowiem przypomnieć, że obowiązek ochrony istnieje, zanim zostanie stwierdzone zmniejszenie liczby ptaków lub zanim zmaterializuje się ryzyko wyginięcia danego gatunku chronionego ptaków (wyrok z dnia 14 stycznia 2016 r., Komisja/Bułgaria, C-141/14, EU:C:2016:8, pkt 76 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 84 Należy więc stwierdzić, że przed dniem 29 lipca 2008 r. Królestwo Hiszpanii uchybiło zobowiązaniom, które na nim ciążyą na mocy art. 4 ust. 4 dyrektywy ptasiej, oraz że skarga Komisji jest w tym zakresie zasadna.
- 85 Nie można jednak uwzględnić argumentu Komisji, że eksploatacja wspomnianej linii kolejowej będzie wywierała istotny wpływ na ptaki występujące na przedmiotowym obszarze, w szczególności ze względu na zakłócenia spowodowane przez hałas oraz na ryzyko porażenia prądem czy też ryzyko kolizji.
- 86 Jak bowiem zaznaczył rzecznik generalny w pkt 69 swej opinii, w grę wchodzi skutki związane z ewentualnym zezwoleniem na dalsze roboty konieczne do eksploatacji linii kolejowej po przeprowadzeniu uzupełniającej oceny oddziaływania na środowisko, podczas gdy sporny projekt dotyczy polepszenia infrastruktury istniejącej, mianowicie w szczególności budowy podwyższonego nasypu.

W przedmiocie zarzutu trzeciego, dotyczącego naruszenia art. 6 ust. 2 dyrektywy siedliskowej

Argumentacja stron

- 87 W ramach zarzutu trzeciego Komisja podnosi, że od kiedy obszar „Campiñas de Sevilla” jest sklasyfikowany jako OSO, Królestwo Hiszpanii uchybiło zobowiązaniom ciążącym na nim na mocy art. 6 ust. 2 dyrektywy siedliskowej.
- 88 Powtarza ona w istocie w tym względzie argumenty przedstawione w ramach zarzutu drugiego i omówione w pkt 65 i 66 niniejszego wyroku.
- 89 Królestwo Hiszpanii uważa, że od kiedy wspomniany obszar został uznany za OSO, przyjęto wszystkie niezbędne środki w celu zastosowania się do art. 6 ust. 2 dyrektywy siedliskowej.
- 90 To państwo członkowskie twierdzi, iż Komisja nie przedstawiła dowodów na to, że nie wprowadzono odpowiednich środków ochrony w celu uniknięcia znaczącego wpływu na ptaki w okresie prowadzenia robót związanych z budową omawianej linii kolejowej oraz podczas jej eksploatacji, lub na to, że owe środki były niewystarczające.
- 91 Ponadto Królestwo Hiszpanii podnosi, że art. 6 ust. 2 dyrektywy siedliskowej nie wymaga niezwłocznego przyjęcia środków korygujących ryzyko mogące wyniknąć z przyszłych działań. W rzeczywistości rodzaje ryzyka wskazane przez Komisję wystąpią tylko w razie wykonania drugiego projektu robót, których data rozpoczęcia nie była jeszcze przewidziana, i zostaną zneutralizowane, zanim się zmaterializują.

Ocena Trybunału

- 92 Należy przypomnieć, że art. 7 dyrektywy siedliskowej przewiduje w odniesieniu do obszarów sklasyfikowanych jako OSO, iż obowiązki wynikające z art. 4 ust. 4 dyrektywy ptasiej zostają zastąpione między innymi obowiązkami wynikającymi z art. 6 ust. 2 dyrektywy siedliskowej poczynawszy

od daty wykonania tej ostatniej dyrektywy albo od daty klasyfikacji na mocy dyrektywy ptasiej, gdy ta ostatnia data jest późniejsza (wyrok z dnia 18 grudnia 2007 r., Komisja/Hiszpania, C-186/06, EU:C:2007:813, pkt 28 i przytoczone tam orzecznictwo).

- 93 Obszar „Campañas de Sevilla” został sklasyfikowany jako OSO w dniu 29 lipca 2008 r., w związku z czym art. 6 ust. 2 dyrektywy siedliskowej znajduje zastosowanie w niniejszej sprawie do tego obszaru od tej daty.
- 94 Należy zaznaczyć, że działalność jest zgodna z art. 6 ust. 2 dyrektywy siedliskowej tylko wtedy, gdy jest zapewnione, że nie powoduje ona niepokojenia gatunków mogącego oddziaływać w istotny sposób na cele tej dyrektywy, w szczególności na jej cele w zakresie ochrony (wyrok z dnia 14 stycznia 2016 r., Komisja/Bułgaria, C-141/14, EU:C:2016:8, pkt 56 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 95 Należy przypomnieć w tym względzie, że art. 6 ust. 2 dyrektywy siedliskowej, tak samo jak art. 4 ust. 4 zdanie pierwsze dyrektywy ptasiej, zobowiązuje państwa członkowskie do przyjęcia odpowiednich środków w celu uniknięcia na terenie OSO, sklasyfikowanych zgodnie z art. 4 ust. 1 dyrektywy ptasiej, pogorszenia stanu siedlisk przyrodniczych, jak również w celu uniknięcia znaczącego niepokojenia gatunków, dla których zostały wyznaczone takie obszary (wyrok z dnia 20 września 2007 r., Komisja/Włochy, C-388/05, EU:C:2007:533, pkt 26).
- 96 Wynika z tego, że zarzut trzeci będzie zasadny tylko wtedy, gdy Komisja wykaże w sposób wystarczający pod względem prawnym, że Królestwo Hiszpanii nie przyjęło odpowiednich środków ochrony mających zapobiec temu, że roboty związane z budową linii kolei dużych prędkości na obszarze „Campañas de Sevilla” – w zakresie, w jakim były one prowadzone po sklasyfikowaniu obszaru „Campañas de Sevilla” jako OSO w dniu 29 lipca 2008 r. – pogorszą stan siedlisk gatunków ptaków stepowych przewidzianych w załączniku I do dyrektywy ptasiej i spowodują niepokojenie tych gatunków, które mogłoby mieć poważne skutki, zważywszy na cel dyrektywy siedliskowej polegający na zapewnieniu ochrony wspomnianych gatunków (zob. analogicznie wyrok z dnia 24 listopada 2011 r., Komisja/Hiszpania, C-404/09, EU:C:2011:768, pkt 128).
- 97 Jednakże w celu stwierdzenia naruszenia art. 6 ust. 2 dyrektywy siedliskowej Komisja nie musi udowadniać istnienia związku przyczynowego między budową linii kolei dużych prędkości a istotnym niepokojeniem dotkniętych tym gatunków. Wystarczy bowiem, że instytucja ta wykaże istnienie prawdopodobieństwa lub ryzyka, że owa budowa spowoduje istotne niepokojenie tych gatunków (zob. podobnie wyrok z dnia 14 stycznia 2016 r., Komisja/Bułgaria, C-141/14, EU:C:2016:8, pkt 58 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 98 Jak wskazał rzecznik generalny w pkt 86 swej opinii, z akt sprawy wynika w tym względzie, że roboty budowlane dotyczące omawianej linii kolejowej były kontynuowane po sklasyfikowaniu przedmiotowego obszaru jako OSO w dniu 29 lipca 2008 r. i zostały przerwane dopiero w 2009 r. oraz że prowadzenie tych robót, w szczególności budowa podwyższonego nasypu, może spowodować istotne niepokojenie chronionych gatunków ptaków, a także pogorszenie stanu ich siedlisk, zważywszy, że Królestwo Hiszpanii przyznało, iż omawiany projekt doprowadzi z całą pewnością do zmniejszenia liczby siedlisk sprzyjających populacji *Otis tarda*.
- 99 Uwzględniając powyższe uwagi, należy uznać, że zarzut trzeci jest w części zasadny.
- 100 Jednakże z tych samych powodów co powody, o których mowa w pkt 86 niniejszego wyroku, nie można uwzględnić argumentu Komisji, że eksploatacja tej linii kolejowej będzie wywierała istotny wpływ na ptaki występujące na przedmiotowym obszarze, w szczególności ze względu na zakłócenia spowodowane przez hałas oraz na ryzyko porażenia prądem czy też ryzyko kolizji.

- ¹⁰¹ Z całości powyższych rozważań wynika, że nie przyjmując odpowiednich środków w celu uniknięcia na terenie OSO „Campiñas de Sevilla” pogorszenia stanu siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk gatunków, jak również niepokojenia gatunków, dla których obszar ten został wyznaczony, Królestwo Hiszpanii uchybiło, w odniesieniu do okresu przed dniem 29 lipca 2008 r., zobowiązaniom, które na nim ciążyły na mocy art. 4 ust. 4 dyrektywy ptasiej i, w odniesieniu do okresu po dniu 29 lipca 2008 r., zobowiązaniom, które na nim ciążyą na mocy art. 6 ust. 2 dyrektywy siedliskowej.

W przedmiocie kosztów

- ¹⁰² Zgodnie z art 138 § 3 regulaminu postępowania przed Trybunałem w razie częściowego tylko uwzględnienia żądań każdej ze stron każda z nich pokrywa własne koszty.
- ¹⁰³ W niniejszym przypadku należy mieć na uwadze fakt, iż niektóre zarzuty Komisji nie zostały uwzględnione.
- ¹⁰⁴ W związku z tym należy orzec, że Komisja i Królestwo Hiszpanii pokrywają własne koszty.

Z powyższych względów Trybunał (piąta izba) orzeka, co następuje:

- 1) **Nie przyjmując odpowiednich środków w celu uniknięcia na obszarze specjalnej ochrony „Campiñas de Sevilla” pogorszenia stanu siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk gatunków, jak również niepokojenia gatunków, dla których obszar ten został wyznaczony, Królestwo Hiszpanii uchybiło, w odniesieniu do okresu przed dniem 29 lipca 2008 r., zobowiązaniom, które na nim ciążyły na mocy art. 4 ust. 4 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa i, w odniesieniu do okresu po dniu 29 lipca 2008 r., zobowiązaniom, które na nim ciążyą na mocy art. 6 ust. 2 dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory.**
- 2) **W pozostałym zakresie skarga zostaje oddalona.**
- 3) **Komisja Europejska i Królestwo Hiszpanii pokrywają własne koszty.**

Podpisy